

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Педагогічний факультет

Кафедра теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОСНОВИ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Освітня програма «Дошкільна освіта»

Спеціальність А2 Дошкільна освіта

Галузь знань А Освіта

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол №1 від “26” серпня 2025 року

м. Івано-Франківськ – 2025

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	Основи спеціальної педагогіки
Викладач (і)	Кирста Наталія Романівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти
Контактний телефон викладача	+380-50-612-39-95
E-mail викладача	nataliia.kyrsta@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний/заочний
Обсяг дисципліни	6 кредитів ЄКТС, 180 годин
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	Очні консультації за розкладом

2. Анотація до навчальної дисципліни

Предметом вивчення навчальної дисципліни є формування теоретико-методичних засад спеціальної педагогіки, принципів універсального дизайну та розумного пристосування освітнього середовища. Здобувачі ознайомлюються з індивідуальною програмою розвитку, нормативно-правовими документами, що регламентують організацію освітнього процесу дітей з ООП в закладах дошкільної освіти. Вивчаються питання раннього втручання, міждисциплінарної командної взаємодії та партнерства з родинами дітей. Значна увага приділяється вихованню толерантності, профілактиці та протидії булінгу в освітньому середовищі. Опанування дисципліни забезпечує здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, критично опрацьовувати освітню інформацію та застосовувати її у практичній діяльності. У результаті вивчення курсу здобувачі здобувають первинні знання про особливості розвитку дітей з різними освітніми потребами та умови для їхнього гармонійного розвитку й успішної соціалізації.

3. Мета та цілі навчальної дисципліни

Метою вивчення дисципліни є формування у майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти системи професійних знань, умінь, цінностей і ставлень, необхідних для забезпечення розвитку, навчання та виховання дітей з особливими освітніми потребами в умовах сучасного інклюзивного навчання та спеціальної освіти. Курс спрямовано на розвиток у здобувачів дошкільної освіти готовності до реалізації гуманістичних принципів професійної діяльності, поваги до прав і свобод дитини з ООП, формування громадянської, соціальної та етичної компетентностей вихователя закладу дошкільної освіти.

Основними цілями вивчення дисципліни є:

- формувати у здобувачів розуміння соціальної значущості діяльності вихователя в умовах розбудови інклюзивного простору;
- ознайомити зі структурою, завданнями і принципами спеціальної педагогіки, системи раннього втручання, сучасними підходами до організації навчання і виховання дітей з ООП у закладах дошкільної освіти;
- висвітлити особливості індивідуального і диференційованого розвитку дітей дошкільного віку з особливими освітніми потребами, відповідно до їхніх психофізичних можливостей, інтересів та потреб;

- сприяти опануванню знань про універсальний дизайн і розумне пристосування в освітньому середовищі, освітні осередки, доступні для всіх дітей;
- формувати уявлення про Індивідуальну програму розвитку (ІПР) та іншу документацію, необхідну для освітньої діяльності з дітьми з ООП, з урахуванням рекомендацій команди психолого-педагогічного супроводу;
- формувати толерантне ставлення до дітей з ООП, уміння виховувати у дошкільників повагу до інших, запобігати проявам булінгу та дискримінації;
- розвивати здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, знаходити, критично оцінювати й використовувати освітню інформацію для роботи з дітьми з ООП та їхніми родинами;
- означити особливості міждисциплінарної взаємодії з фахівцями спеціальної, психологічної, медичної та соціальної сфер задля комплексної підтримки дітей з особливими освітніми потребами.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Загальні компетентності (за стандартом вищої освіти України):

КЗ-1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина Україні.

КЗ-7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

Спеціальні (фахові компетентності) (за стандартом вищої освіти України):

КС-10. Вміння складати Індивідуальну програму розвитку та необхідні для навчання дітей з особливими освітніми потребами документи, бути знайомими з універсальним дизайном в освіті та розумним пристосуванням.

КС-15. Здатність до забезпечення індивідуального і диференційованого розвитку дітей раннього і дошкільного віку з особливими освітніми потребами відповідно до їхніх можливостей та потреб.

КС-16. Здатність до виховання в дітей раннього і дошкільного віку толерантного ставлення та поваги до інших, попередження та протидії булінгу.

КС-18. Здатність знаходити, опрацьовувати потрібну освітню інформацію та застосовувати її в роботі з дітьми, батьками.

Програмні результати навчання:

ПРН-03. Розуміти природу і знати вікові особливості дітей з різними рівнями розвитку, особливості розвитку обдарованих дітей, індивідуальні відмінності дітей з особливими освітніми потребами.

ПРН-08. Вміти складати індивідуальні програми розвитку для дітей з особливими освітніми потребами та необхідні для навчання документи; бути знайомим з універсальним дизайном в освіті та розумним пристосуванням.

ПРН-10. Знати принципи функціонування системи раннього втручання, розуміти можливості опори на неї у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами, дотримуючись професійно-етичних вимог до діяльності фахівця з раннього втручання.

ПРН-11. Бути знайомим з ознаками булінгу. Вміти використовувати прийоми попередження та протидії йому.

ПРН-19. Збирати та аналізувати дані про індивідуальний розвиток дитини.

Загальні компетентності (за професійним стандартом):

ЗК.01. Здатність діяти відповідально і свідомо на засадах поваги до прав і свобод людини та громадянина; реалізувати свої права і обов'язки; усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку (громадянська компетентність).

ЗК.02. Здатність до міжособистісної взаємодії, роботи в команді, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня (соціальна компетентність).

ЗК.06 Здатність усвідомлювати свої професійні можливості та діяти лише в межах рівня професійної підготовленості, діяти на основі етичних міркувань (мотивів), доброчесності, соціальної відповідальності, поваги до різноманітності та мультикультурності (етична компетентність).

Професійні компетентності (за професійним стандартом):

А Організація, забезпечення та реалізація освітнього процесу

A2 – Організаційна

А 2.4. Здатність забезпечувати здобуття дошкільної освіти дітьми з особливими освітніми потребам.

Б. Участь у створенні, підтримці та розвитку здорового, безпечного, розвивального, інклюзивного освітнього середовища.

B2 – Проектувальна

Б 2.1. Здатність організовувати та проектувати освітні осередки за принципами універсального дизайну та розумного пристосування.

В. Партнерська взаємодія з учасниками освітнього процесу

V1 – Психологічна

В 1.1. Здатність до самоконтролю, саморегуляції та толерантної взаємодії.

V2 – Педагогічне партнерство

В 2.3. Здатність до командної взаємодії.

V3 – Морально-етична

В 3.1. Здатність враховувати культурні, релігійні, соціальні та мовні особливості родини під час освітнього процесу та здійснювати його незалежно від власних поглядів, стереотипів та упереджень.

Г. Професійний розвиток та самовдосконалення.

G2 – Інформаційно-комунікаційна

Г 2.1. Здатність орієнтуватись в інформаційному просторі.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	18 / 6
семінарські заняття / практичні / лабораторні	32 / 10
самостійна робота	130 / 164

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибіркового
II	A2 Дошкільна освіта	перший	нормативний

Тематика навчальної дисципліни			
Тема	кількість год.		
	лекції	заняття	сам. роб
Тема 1. Спеціальна педагогіка як наука	2	2	8
Тема 2. Становлення спеціальної педагогіки та перспективи її розвитку в Україні	-	4	8
Тема 3. Діти з порушеннями психофізичного розвитку як суб'єкти спеціальної освіти	2	2	10
Тема 4. Загальна характеристика сучасної системи освітньо-корекційної підтримки і соціального захисту дітей	2	2	10
Тема 5. Система раннього втручання як напрям спеціальної педагогіки	-	2	8
Тема 6. Відбір дітей у заклади освіти	-	2	10
Тема 7. Корекційно-педагогічна діяльність як психолого-педагогічна проблема	2	2	8
Тема 8. Передумови ефективної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами	2	2	10
Тема 9. Організація діяльності команди психолого-педагогічного супроводу в закладі дошкільної освіти. Структура ІПР.	2	4	10
Тема 10. Корекційно- реабілітаційний супровід дітей з особливими потребами в системі спеціальної освіти	2	2	10
Тема 11. Психолого-педагогічна допомога дітям з порушеннями емоційно-вольової сфери	-	2	8
Тема 12. Універсальний дизайн та розумне пристосування як основа створення інклюзивного освітнього середовища в закладах дошкільної освіти	2	2	10
Тема 13. Психолого-педагогічні проблеми сімейного виховання дітей з особливими освітніми потребами	-	2	10
Тема 14. Психологічна готовність вихователів до освітньої діяльності з дітьми з ООП	2	2	10
ЗАГ.:	18	32	130

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	У процесі контролю рівня знань й активності здобувачів оцінці підлягають рівень знань, продемонстрований у відповідях з теоретичного матеріалу та активності під час обговорення тем практичних занять, у формі доповнень до відповідей інших здобувачів. Оцінювання знань здобувачів:
---	---

	<ul style="list-style-type: none"> • письмові, усні опитування, тестування; • перевірка навичок; • проекти; • безпосереднє спостереження за діяльністю фахівців. <p>Оцінювання знань здобувачів з освітнього компонента здійснюється на основі результатів поточного (максимальний бал – 50) та підсумкового контролю (максимальний бал – 50). Поточний контроль передбачає оцінювання знань здобувачів щодо засвоєння програмового матеріалу з курсу на практичних заняттях (40 балів) та у процесі виконання ними завдань самостійної роботи (10 балів).</p> <p>Допуск до семестрового іспиту мінімально становить 25 балів (максимально 50 балів), семестровий іспит – 25-50 балів. Навчальний матеріал з освітнього компонента вважається засвоєним, якщо здобувач у сумі набрав 50 і більше балів за 100-бальною шкалою.</p> <p>Враховуються результати неформальної освіти – сертифіковані онлайн-курси на освітніх платформах Coursera, Prometheus, EdEra та інших як самостійна робота здобувачів (https://surl.lu/fkxdkf).</p> <p>Семестрова оцінка виставляється на основі отриманих балів за практичні заняття (40 балів), самостійну роботу (10 балів) та екзаменаційну роботу (пройдене тестування на платформі дистанційного навчання в межах 25-50 балів) https://d-learn.pnu.edu.ua/</p> <p>Якщо здобувач не ліквідував заборгованість та не набрав у сумі мінімальну кількість балів (50 балів) він може бути рекомендований на повторний курс з вивчення даної дисципліни (https://surl.li/gurmdp).</p>
Вимоги до письмових робіт	Проводяться в системі дистанційного навчання університету https://d-learn.pnu.edu.ua . Оцінюються за 100-бальною шкалою.
Семінарські заняття	<p>Пропущені практичні заняття здобувач відпрацьовує індивідуально, виконуючи передбачену у плані лекційного чи практичного заняття роботу. Для цього використовується:</p> <ul style="list-style-type: none"> - усне опитування; - тестування; - перевірка творчих завдань; - захист презентацій; <p>перевірка виконаної, передбаченої програмою курсу, самостійної роботи.</p> <p>Якщо здобувач не ліквідував заборгованість та не набрав мінімальну кількість балів (25 балів) він не допускається до складання семестрового іспиту.</p>

Умови допуску до підсумкового контролю	Допуском до іспиту є відвідування здобувачем більше 50% практичних занять, пройдене тестування на платформі дистанційного навчання, виконання завдань самостійної роботи.
Підсумковий контроль	<p>Підсумковий контроль знань здобувачів із курсу здійснюється у формі тестування і вважається виконаним у разі отримання студентом 50 і більше балів.</p> <p>Форма контролю – екзамен.</p> <p>Форма здачі – тестування на платформі дистанційного навчання https://d-learn.pnu.edu.ua/</p> <p>Структура білета – 40 тестів.</p> <p>Максимальна кількість балів за іспит – 50.</p> <p>Навчальний матеріал з освітнього компонента вважається засвоєним, якщо здобувач у сумі набрав 50 і більше балів за 100-бальною шкалою. Якщо здобувач не ліквідував заборгованість та не набрав у сумі мінімальну кількість балів (50 балів) він може бути рекомендований на повторний курс з вивчення даної дисципліни. (https://surl.li/gurmdp).</p>

7. Політика навчальної дисципліни

Письмові роботи

Проводяться в системі дистанційного навчання університету <https://d-learn.pnu.edu.ua>. Оцінюються за 100-бальною шкалою.

Академічна доброчесність

Загальні морально-етичні принципи, правила поведінки, академічну доброчесність учасників освітнього процесу Карпатського національного університету, регламентує низка нормативних документів, а саме:

- Кодекс честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (нова редакція)
- Положення про запобігання академічному плагіату (нова редакція).
- Положення про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.
- Лист МОН України “До питання уникнення проблем і помилок у практиках забезпечення академічної доброчесності”.

Ознайомитися з переліченими положеннями та документами можна за адресою:

<https://surl.li/ysmxa>.

Відвідування занять.

Порядок та організація контролю знань здобувачів вищої освіти визначаються Положенням про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника (<https://surl.li/yqibbb>).

Пропуски практичних занять відпрацьовуються. Здобувач вищої освіти зобов’язаний відпрацювати пропущене заняття відповідно до Порядку організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (<https://surl.li/sehgl>).

Неформальна освіта.

Згідно Положення про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника (<https://surl.lu/fkxdkf>) зараховуються результати неформальної освіти в залежності від кількості годин та тем, які повинні відображати матеріал практичних занять. Обов'язковою умовою визнання результатів неформального навчання здобувача в рамках НД освітньої програми є відповідність цих результатів рівню освіти, на якому реалізується освітня програма.

8. Рекомендована література

1. Дмитренко К. А. Працюємо з «особливою дитиною» у «звичайній» школі. Х: ВГ «Основа», 2018. 120 с.
2. Інклюзивне навчання. URL: <http://uk.wikipedia.org>.
3. Кисла О. Ф. Корекційна педагогіка. Київ: Кондор, 2024. 338 с.
4. Кобильченко В. Спеціальна психологія: підручник. Київ: ВЦ «Академія», 2020. 224с.
5. Компанець Н. М. Моделювання індивідуальної програми розвитку дошкільника з особливими освітніми потребами. К., 2018. 56 с.
6. Корекційна педагогіка : навчальний посібник / О. Й. Кузенко ; За ред. д. філ. наук., проф. В. А. Качкана. – 2-ге видання. Львів : «Новий Світ- 2000», 2025. 214 с.
7. Кравченко Г. Ю. Інклюзивна освіта в ДНЗ. Харків: Вид – во «Ранок», 2018. 176 с.
8. Мартинчук О.В., Маруненко І.М., Луцько К.В. Спеціальна педагогіка : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К.: Київ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2017. 364 с.
9. Марченко І., Чупахіна С., Кирста Н. (2023). Комунікація дітей із тяжкими порушеннями мовлення за допомогою природних експресивних засобів: особливості навчання. Acta PaedagogicaVolynienses, (2), 2023 С.125–133. <https://doi.org/10.32782/apv/2023.2.19>
10. Матвеєва Н. Основи спеціальної педагогіки: практикум. Івано – Франківськ. НАІР, 2022. 227 с.
11. Махній М. Психомалюнкові методики у діагностично – корекційній роботі в системі інклюзивної освіти. Чернігів «Десна поліграф», 2021. 128 с.
12. Насмінчук І.А., Холостенко Ю.В. Кирста Н.Р. Інклюзивна освіта: психологічні підходи до розвитку емпатії та соціальної компетентності. «Наукові інновації та передові технології» (Серія «Управління та адміністрування», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»): журнал. 2025. № 1(41)2025. С.948-959. <http://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/view/18735>
13. Основи спеціальної та інклюзивної педагогіки: навч. посіб. за заг. редакцією проф. Ю. Бойчука. Харків: ХНПУ, 2018. 338 с.
14. Потапчук Т., Чупахіна С., Кирста Н., Кравець Н. (2022). Взаємодія фахівців ЗДО з сім'єю дитини з порушенням мовлення: теоретичні аспекти. Acta Paedagogica Volynienses. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, Вип. 1. С.183–191. <https://doi.org/10.32782/apv/2022.1.1.29>
15. Потапчук Т., Кирста Н., Кравець Н.(2022). Педагогічне співробітництво сім'ї та закладів освіти як передумова розвитку дитини з особливими освітніми потребами. Освітні обрії. №1 (54), 2022. С. 132 – 136 (0,6 др.арк). Освітні обрії: <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/obrii/article/view/6303>

- 16.Потапчук Т.В., Кирста Н.Р., Кравець Н.С. Теоретико-практичні питання педагогічної співпраці сім'ї та ІРЦ у особистісному розвитку дитини з ООП. "Суспільство та національні інтереси": журнал. Київ: Видавнича група «Наукові перспективи», 2024. № 4(4) 2024. С. 618-630. <http://perspectives.pp.ua/index.php/sn/article/view/13936/14002>
- 17.Рошак І. О., Яблонська С. П. Палітра інклюзії: методичний посібник для практичних психологів та педагогів ЗДО. Івано – Франківськ: Симфонія форте, 2021. 316 с.
- 18.Українська спеціальна педагогіка в персоналіях: Навч. посіб. / За загальною редакцією В.І.Бондаря, В.М.Синьова. Запоріжжя: Вид-во Хортицької національної академії, 2021. 428 с.
- 19.Холостенко Ю., Кирста Н., М. Іщенко М. Моделі психолого-педагогічної підтримки дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання. «Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)»: журнал. 2025. № 6 (52) 2025. С.1593-1604. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-6\(52\)-1593-1604](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-6(52)-1593-1604)
- 20.Четверікова Н. В. Інклюзивне навчання в ЗДО. : Видавнича група «Шкільний світ», 2018. 128 с.
- 21.Чупахіна С.В., Кирста Н.Р. Попередження дискалькулії у дітей старшого дошкільного віку: особливості організації розвиткової роботи. Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2021. Вип. 40. Том 3. С.262 – 268. <https://doi.org/10.24919/2308 - 4863/40 - 3 -42>
- 22.Чупахіна С., Кирста Н., Кіндрачук Н. (2023). Розвиток слухомовленнєвої пам'яті у дітей із порушеннями мовлення. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 8.Педагогічні науки: реалії та перспективи. Випуск 91, 2023. С.243-248. <https://doi.org/10.31392/NPUnc.series5.2023.91.51>
- 23.Шевців З. М. Основи інклюзивної педагогіки. Київ, 2016. 248 с.
- 24.Шевців З. М. Основи інклюзивної педагогіки: підручник. Видання 2-ге, виправлене, доповнене. Львів: «Новий світ –2000», 2019. 264 с.
- 25.Svitlana Chupakhina, Iryna Skomorovska, Nataliia Kyrsta, Larysa Krul Readyness of specialists in the field of education for social partnership: inclusive aspect. Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University. 9, 1 (Apr. 2022). С.157–168 . <https://doi.org/10.15330/jpnu.9.1.157-168>

Викладач:

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри теорії та
методики дошкільної
і спеціальної освіти

Наталія КИРСТА